

I. Giới thiệu chung

1. Tác giả: Nguyễn Thi (1928-1968)

- Gắn bó sâu sắc với nhân dân Nam Bộ, là nhà văn của nhân dân Nam Bộ thời kỳ chống Mỹ
- Nhân vật tiêu biểu: Người nông dân Nam Bộ có lòng căm thù giặc sâu sắc, vô cùng gan góc, kiên cường, thủy chung son sắt với quê hương và cách mạng.
- Cây bút có năng lực phân tích tâm lí sắc sảo.
- Ngôn ngữ phong phú, góc cạnh, giàu giá trị tạo hình và đậm chất Nam Bộ.

2. Tác phẩm: *"Những đứa con trong gia đình"*.

- Truyện ngắn xuất sắc - ra đời trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ.
- Được sáng tác 2/1966, in lần đầu trên tạp chí Văn nghệ Quân Giải phóng.
- Sau được in trong tập "Truyện và kí" (1978).

II. Đọc hiểu văn bản

1. Tình huống truyện

- Trong một trận đánh, Việt bị thương nặng, nhiều lần ngất đi và tỉnh lại. Mỗi lần tỉnh dậy là những dòng hoài niệm, hồi ức ủa về...
- Tình huống tạo nên cách trần thuật riêng cho thiên truyện: tự sự qua dòng hồi tưởng của Việt.
- Tác dụng:
 - + Cá tính, phẩm chất, tâm lí nhân vật được khắc họa chân thực, cụ thể, sinh động.
 - + Tăng màu sắc trữ tình cho tác phẩm.
 - + Diễn biến câu chuyện biến đổi linh hoạt, tự nhiên.

2. Hình tượng nhân vật

2.1. Nét chung thống nhất của gia đình

- Căm thù giặc sâu sắc
- Gan góc, dũng cảm, khao khát chiến đấu giết giặc trả mối thù cho gia đình
- Giàu tình nghĩa, rất mực thủy chung son sắt với quê hương, Cách mạng
- Truyền thống gia đình trong mối quan hệ với truyền thống Cách mạng, dân tộc tạo nên một dòng sông truyền thống.

Nhân dân Nam Bộ tham gia kháng chiến chống Mỹ

2.2. Nét riêng tiêu biểu từng thành viên

a. Chú Năm

- Hay kể về sự tích gia đình, tác giả của cuốn “biên niên sử gia đình”, giữ gìn quyền sở hữu như kỉ vật.
- Thay mặt ba má Việt
- + Thu xếp cho hai cháu được đi tòng quân như ý nguyện.
- + Nhắc nhở hai chị em Việt-Chiến ý chí quyết tâm trả thù cho ba má (...*thù cha mẹ chưa trả xong mà bỏ về là chú chặt đầu*)
- + Khen ngợi, động viên hai cháu trước lúc chúng lên đường tòng quân
- Tiếng hò đầy tâm tư, phóng khoáng, hồn hậu mà cũng dạt dào tình cảm: *nhấn nhủ, tha thiết, cuối cùng ngắt lại như một lời thề dữ dội.*
- Ông là khúc thượng nguồn của dòng sông truyền thống, là nơi kết tinh, đại diện và lưu giữ truyền thống.

b. Má của Việt - Chiến

- Người phụ nữ chịu nhiều đau thương trong cuộc kháng chiến chống Mĩ: chồng bị giặc giết hại, một mình vất vả nuôi con vừa phải đương đầu với những hạch sách, đe dọa của kẻ thù, cuối cùng cũng chết vì bom đạn.
- Trong kí ức của Việt và chị Chiến má là hiện thân của người phụ nữ Nam bộ truyền thống: táo tợn, đảm đang, tháo vát thương yêu chồng con hết mực.
- + Ghìm nén đau thương đời mình để sống, chờ che cho đàn con và chiến đấu.
- + Má luôn yêu thương, chăm sóc Việt : *xoa đầu Việt, đánh thức Việt dậy, rồi lấy xoong com đi làm đồng để ở dưới xuống lên cho Việt ăn...*
- + Cả hai chị em trong đêm trước ngày đi tòng quân đều nghĩ *má luôn dõi theo dòm ngó coi chị em Việt tính toán việc nhà làm sao chớ? Má biến theo ánh đom đóm trên nóc nhà hay đang ngồi dựa vào mấy thúng lúa mà cầm nón quạt.*

c. Chị Chiến

- Có những nét giống mẹ:
- + Mang vóc dáng của má “*hai bắp tay tròn vo sạm đỏ màu cháy nắng*”, “*thân người to và chắc nịch*”

+ Giống má từ cái kiêu nằm trên giường, ở trong buồng mà nói với ra, cũng nằm với thằng út em.

+ Biết lo liệu mọi việc một cách chu đáo. Trước đêm sắp xa nhà đi tòng quân, Chiến sắp xếp chu toàn từ việc nhỏ đến việc lớn (viết thư cho chị Hai, gửi thằng Út sang ở với chú Năm, căn nhà cho xã mở trường học, giường ván cũng cho xã mượn làm ghế học, đồ đạc gửi nhà chú Năm, năm công ruộng trao lại chi bộ, hai công mía nhờ chú Năm trông coi để dành làm đám giỗ ba má, bàn thờ gửi chú Năm,...)

+ Chiến tự thấy mình như hòa vào má “*Tao cũng đã lựa ý nếu má còn sống chắc má tính vậy, nên tao cũng tính vậy*”

- Là cô gái mới lớn nên khi thì người lớn (nhường em, tháo vát, ...) nhưng có lúc vẫn rất trẻ con (vào chiến trường vẫn không quên mang gương nhỏ).

- Là một cô gái kế thừa được sự kiên cường từ người thân trong gia đình: “*Đã làm thân con gái ra đi thì tao chỉ có một câu: Nếu giặc còn thì tao mất, vậy à!*”

d. Việt

- Có nét riêng của cậu con trai mới lớn: hiếu động, ngây thơ, trẻ con

+ Luôn tranh giành phần hơn với chị: đi bắt ếch, giết giặc, đi bộ đội, ...

+ Thích những trò chơi hiếu động: bắn chim, câu cá, đi bộ đội vẫn mang ná thun, ...

+ Đêm trước khi lên đường đi bộ đội, Việt vẫn vô tư “*lăn kên ra ván, cười khi khi*”, “*chụp một con đom đóm úp trong lòng tay*”, “*rồi ngủ quên lúc nào không biết*”.

+ “Giấu chị như giấu của riêng” trước những lời trêu đùa của các anh trong đội.

+ Bị thương trên chiến trường, không sợ địch, không sợ chết mà chỉ sợ con ma cụt đầu, muốn gặp lại đồng đội, “*niú chặt lấy các anh mà khóc*” .

- Việt cũng là một chiến sĩ dũng cảm:

+ Khi còn nhỏ đã dám xông vào đá thằng giặc giết cha mình.

+ Khi lớn lên tranh giành đi tòng quân với chị Chiến dù chưa đủ tuổi.

+ Trong quân ngũ, Việt chiến đấu rất dũng cảm, hạ được được một xe bọc thép của giặc.

+ Dù đang bị thương nặng, lạc đồng đội và một mình nằm lại nơi chiến trường nhưng vẫn luôn trong tư thế sẵn sàng chiến đấu (*Việt vẫn còn đây, nguyên tại vị trí này, đạn đã lên nòng, ngón cái còn lại vẫn sẵn sàng nổ súng,... cây súng đẩy đi trước, hai cùi tay lôi người theo*)

- Giàu tình cảm:

+ Tình dậy lần thứ 4, Việt nhớ má, nhớ đồng đội, nhớ lại đêm trước khi đi tòng quân cùng chị Chiến sắp xếp việc nhà.

+ Khi khiêng bàn thờ má sang nhà chú Năm, “*Việt thấy thương chị lạ*” khi nghe tiếng chân chị “*bình bịch phía sau*”.

e. Hình ảnh hai chị em khiêng bàn thờ má gửi nhà chú Năm

- Đó là sự tôn trọng, hiếu thảo với cha mẹ đã khuất

- Không khí thiêng liêng đã khiến Việt cảm thấy mình trưởng thành hơn: biết thương chị, cảm nhận sâu sắc mối thù đè nặng trên vai.

- Thể hiện sự trưởng thành của hai chị em, đã biết tự lo toan mọi điều, gánh vác những công việc quan trọng trong gia đình.

* Nhận xét: Việt và Chiến chính là khúc sông sau, kế thừa những tinh hoa của khúc sông trước và chảy xa hơn khúc sông trước, cả hai chị em đã dần trưởng thành sau những biến cố, những lần tham gia đánh giặc.

III. Tổng kết

- Nghệ thuật trần thuật độc đáo (theo dòng hồi tưởng của nhân vật); khắc họa tính cách và miêu tả tâm lí sắc sảo; ngôn ngữ phong phú, góc cạnh và đậm chất Nam Bộ.
- Truyện phản ánh, ngợi ca tinh thần bất khuất, truyền thống đấu tranh của miền Nam trong cuộc kháng chiến chống Mĩ cứu nước.

BÀI TẬP CƯỜNG CỐ

Câu 1: Dòng nào nói lên tư tưởng, phong cách nghệ thuật của Nguyễn Thi?

- A. Là người Bắc nhưng gắn bó sâu nặng với Nam Bộ và trở thành nhà văn của vùng đất này.
- B. Ông viết hay, thành công về người nông dân Nam Bộ trong kháng chiến chống Mỹ.
- C. Là cây bút có năng lực phân tích tâm lí sắc sảo.
- D. Tất cả các ý trên.

Câu 2: Vì sao Nguyễn Thi có thể viết thành công về cuộc sống và con người Nam Bộ trong cách mạng?

- A. Vì ông sinh ra ở Nam Bộ
- B. Vì ông gắn bó với vùng quê Nam Bộ
- C. Vì ông gắn bó và thực sự am hiểu cuộc sống con người Nam Bộ.
- D. Vì ông từng chiến đấu ở chiến trường Nam Bộ.

Câu 3: Người nông dân của Nguyễn Thi có tính cách gì nổi bật?

- A. Có lòng căm thù giặc sâu sắc, gan góc, kiên cường, mãnh liệt, thủy chung trong tình yêu.
- B. Có lòng căm thù giặc sâu sắc, gan góc kiên cường, thủy chung với quê hương và kháng chiến.
- C. Có lòng căm thù giặc sâu sắc, lao động giỏi, thủy chung với quê hương và kháng chiến.
- D. Luôn gắn bó với đồng ruộng, gan góc kiên cường, thủy chung với quê hương và kháng chiến

Câu 4: Nhan đề tác phẩm không nhằm tô đậm ý nghĩa nào sau đây?

- A. Gia đình luôn luôn là cái nôi nuôi dưỡng người anh hùng.
- B. Mỗi người anh hùng đều mang trong mình dòng máu truyền thống.
- C. Người anh hùng không phải là thần thánh hay những kẻ xa lạ.
- D. Những đứa trẻ dù còn vô tư, ngây thơ nhưng cũng có thể trở thành anh hùng.

Câu 5: Nhân vật chú Năm của Nguyễn Thi có những đặc điểm gì?

- A. Là người lao động chất phác nhưng giàu tình cảm.
- B. Tâm hồn bay bổng, dạt dào cảm xúc.
- C. Hay kể về sự tích gia đình, có cuốn sổ ghi tội ác quân thù và chiến công của gia đình.
- D. Tất cả các ý trên.

Câu 6: Nhân vật má Việt có những phẩm chất đáng quý gì?

- A. Gan góc căm thù giặc, yêu chồng thương con, đảm đang tháo vát.
- B. Cuộc đời lam lũ vất vả, chồng chất đau thương tang tóc mà vẫn kiên trung
- C. Giàu nghị lực, nén chặt đau thương để nuôi con, đánh giặc.
- D. Tất cả những ý trên.

Câu 7: Khắc họa nhân vật Chiến với những nét tính cách giống mẹ, tác giả nhằm thể hiện mục đích gì ?

- A. Khẳng định con gái luôn giống mẹ.
- B. Tô đậm nét kế thừa những phẩm chất đáng quý của người mẹ.
- C. Khẳng định thế hệ sau luôn kế thừa, tiếp bước thế hệ cha ông.
- D. Cả B và C.

Câu 8: Nhân vật Việt có vai trò gì trong tác phẩm ?

- A. Xuất hiện nhiều nhất trong tác phẩm, đã được tác giả “trao ngòi bút” để tự viết về mình.
- B. Toàn bộ câu chuyện được thể hiện qua những lần tỉnh dậy trong lúc bị thương của nhân vật này.
- C. Các nhân vật khác đều được miêu tả từ điểm nhìn của nhân vật Việt.
- D. Tất cả ý trên.

Câu 9: Lòng căm thù giặc của Việt được thể hiện rõ nhất ở câu nào?

- A. Nếu giặc còn thì tao mất, vậy à !
- B. Chị có bị chặt đầu thì chặt chớ chừng nào tôi mới bị.
- C. Tôi tên là Việt, anh cho tôi đi bộ đội với.
- D. Mối thù thằng Mỹ có thể rồi thấy được, vì nó đang đè nặng ở trên vai.

Câu 10: Nghệ thuật trần thuật của tác phẩm có gì đặc sắc ?

- A. Trần thuật ở ngôi thứ nhất.
- B. Trần thuật chủ yếu qua dòng hồi tưởng miên man đứt nối của nhân vật Việt khi bị trọng thương.
- C. Trần thuật chủ yếu qua dòng hồi tưởng miên man đứt nối của nhân vật Chiến khi bị trọng thương.
- D. Trần thuật qua dòng hồi tưởng của nhân vật chú Năm.

Câu 11: Nét tính cách nào ở Chiến khiến cho nhân vật nữ anh hùng trở nên chân thật, gần gũi hơn?

- A. Biết trân trọng và phát huy truyền thống của gia đình, quê hương.
- B. Thương má, thương em, quý trọng đồng đội
- C. Dù vẫn trẻ con nhưng thường biết nhường nhịn, thu xếp việc nhà
- D. Chiến đấu dũng cảm, khao khát lập chiến công để trả thù cho ba má

Câu 12: Các sự việc trong tác phẩm diễn ra theo trình tự nào ?

- A. Tuân theo trình tự trước sau của sự việc.
- B. Các sự việc thể hiện theo dòng suy nghĩ của chú Năm.
- C. Các sự việc được gọi ra từ những chi tiết ngẫu nhiên của đời sống chiến trường, theo dòng hồi ức của Việt, không tuân theo trình tự nào.
- D. Các sự việc xuất hiện theo cảm xúc, ngược với thời gian tự nhiên.

Câu 13: Đoạn đối thoại của chị em Việt đêm trước ngày lên đường thể hiện được nét tính cách chung nào của họ?

- A. Cả hai chị em đều rất trẻ con và rất khao khát lên đường chiến đấu.
- B. Cả hai cùng thương má, cùng mang nặng mối thù, cùng háo hức cầm súng giết giặc trả thù nhà.
- C. Ai cũng muốn mình được tòng quân sớm hơn.
- D. Chiến biết thu xếp việc nhà, còn Việt rất vô tư.

Câu 14: Những nhân vật là hiện thân đầy đủ cho “những đứa con”?

- A. Việt, Chiến, chị Hai
- B. Việt, Chiến, thằng út
- C. Việt và Chiến
- D. Việt, Chiến, anh Tánh

ĐÁP ÁN: 1D, 2D, 3B, 4C, 5D, 6D, 7D, 8C, 9D, 10B, 11C, 12C, 13B,14C